

Náboženství starých Germánů

Písemné prameny - prakticky žádné

Náboženství starých Germánů

Písemné prameny - prakticky **žádné primární** prameny - jen krátké runové nápisy
chybí souvislejší texty

Antické prameny - soudobé, ale z pozice jiné kultury - často popisují jen situaci z pohraničí a provinciálního prostředí - již ovlivněné římskou kulturou, nebo římský topos “barbarství”
ideologické a politické motivace, *interpretatio romana* - různorodá spolehlivost

Středověké křesťanské prameny - záznam starších orálních tradic různorodého původu, stáří a vývoje, Staroseverské prameny méně ovlivněné křesťanskou ideologií, ale mladší a více lokalizované, také vliv nepůvodních středověkých tradic (např. britské vlivy v islandských ságách), problém kontinuity a korelace se Starogermánskými tradicemi

Arabské prameny - poměrně spolehlivé, ale spíše epizodické záznamy soudobých aktivit Seveřanů, možná korelace s archeologickými nálezy a soudobými Staroseverskými prameny, ale hůře “promítnutelné” na starší období

Novověký folklór - systematicky zaznamenáván až od 18. stol., možné doklady kontinuity kulturních forem, ale nejde o doklady kontinuity významů (N, sociálních či jiných) - forma i význam jsou proměnlivé a adaptivní

Náboženství starých Germánů

Problematická definice “náboženství”, ale také “Germánů”, *germani* jako antický koncept kulturně a jazykově jednotného barbarského etnika - spíše jen souhrnné označení různých barbarských kmenů za hranicemi říše, které nikdy netvořily jednotný celek

“Germánská identita” vzniká až v římsko-provinciálním prostředí a rozvíjí se s úpadkem říše

Etnicita jako do značné míry umělý socio-kulturní a ideologický konstrukt, elitní vrstvy byly pravděpodobně značně homogenní a exkluzivní, je ale otázka nakolik antičtí autoři rozlišovali mezi různými vrstvami barbarského obyvatelstva, nebo zda pod jednotlivé názvy kmenů zahrnovali více etnických skupin; více archeologických kultur a skupin je spojováno s germánskou populací, některé z nich přitom nelze s určitostí spojovat ani s konkrétními historickými kmeny - germánské kmeny doby římské zřejmě netvořily žádnou jednotnou etnickou skupinu a ani se tak samy nevnímaly

Vymezení “Germánů” na základě společného jazyka jako schůdnější, ale také ne bez problémů - jednotná starogermánština není přímo doložena, hypotetická rekonstrukce z mladších nálezů, v době římské byly germánské jazyky a dialekty patrně již značně rozrůzněné; kritika příliš “homogenizujících” pojetí jednotlivých rodin indo-evropských jazyků, bez zohlednění vnějších vlivů

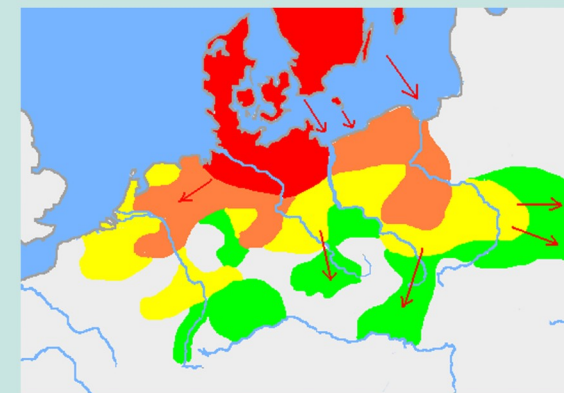
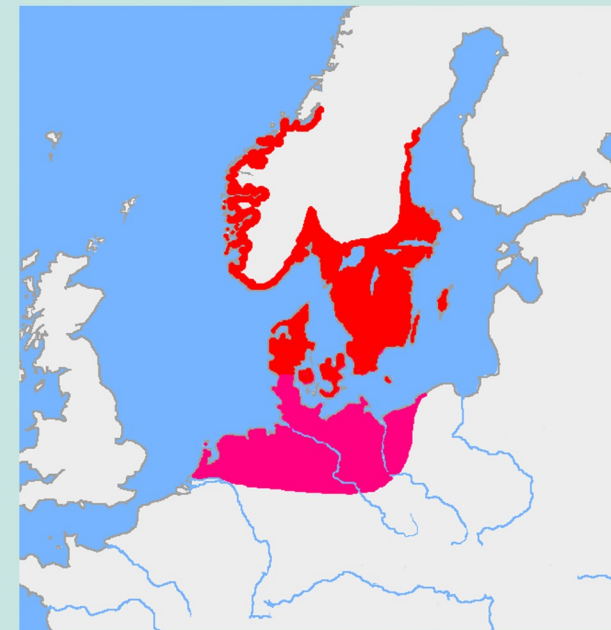

Původ pragermánštiny (starogermánštiny, germánských jazyků) hledán ve skandinávských kulturách doby bronzové ("před-protogermánština" - jazyk před prvním hláskovým posunem, tzv. Grimmův zákon) a v Jastorfské kul. doby železné

S expanzí "Germánů" se šíří na jih a dále rozrůžňuje - k. pomořanská, později przeworská, k. oksyvská, skup. Harpstedt-Nienburg, gubinská skup., k. domových uren

Problém nakolik lze tyto archeologické kultury identifikovat s různými dialekty či vývojovými fázemi "germánštiny", či s historickými nebo "mýtickými" germánskými kmeny (Ingvaeoni, Istvaeoni, Hermioni, Vandilové a Peucini – Bastarnové)

Vzhledem ke kulturní, etnické a pravděpodobně i jazykové nejednotnosti starých "Germánů" je nutné předpokládat podobnou nejednotnost i v jejich duchovním životě - neexistovalo (pokud víme) jedno, rekonstruovatelné, starogermánské N - spíše soubor regionálních a časově ohraničených N tradic, které se vyvíjely a měnily ("náboženství" jako plurál)

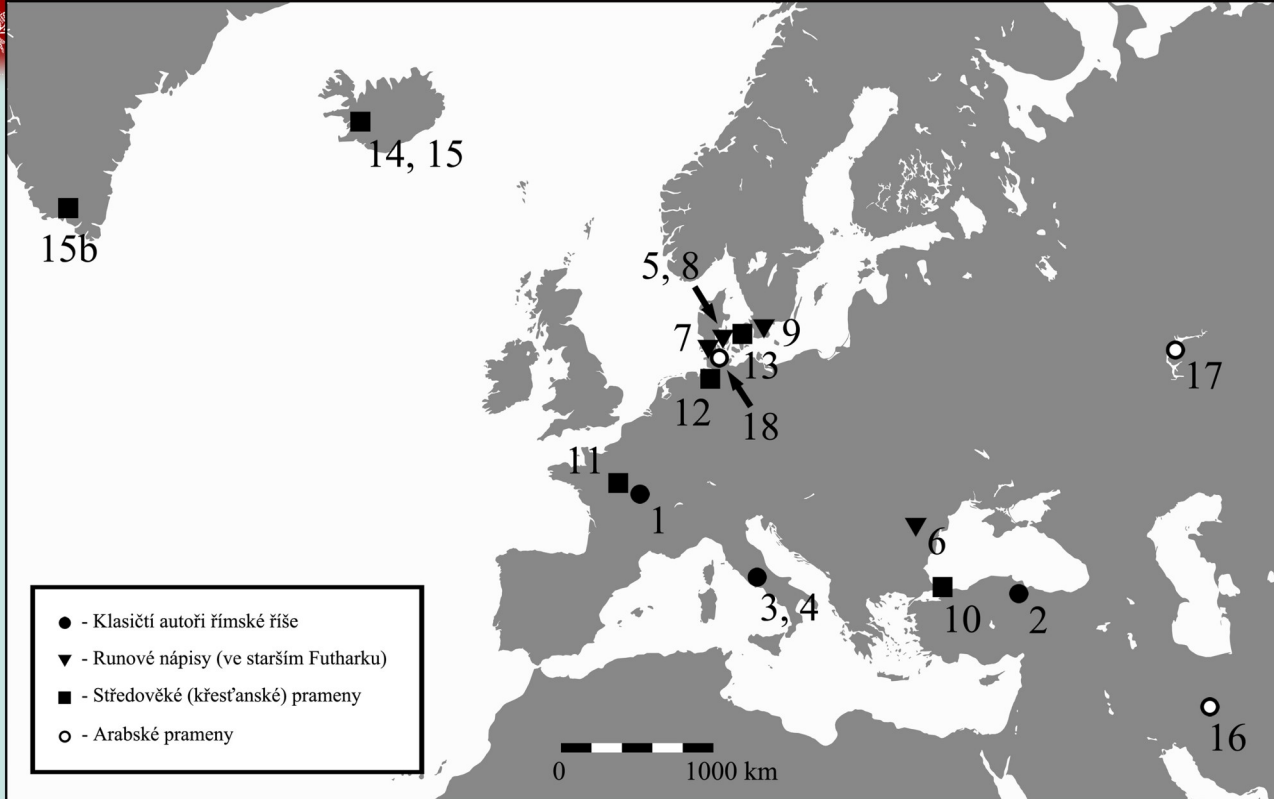

Odráží a podtrhuje také nejednotnost písemných pramenů - příliš velký rozptyl v čase i prostoru;

I kdyby jednotné starogermánské “náboženství” někdy existovalo, jeho rekonstrukce na základě tohoto náhodně dochovaného seskupení zlomků (z celku neurčitého rozsahu) by byla velmi obtížná.

Lokalizace některých písemných pramenů zmiňujících náboženské představy starých Germánů a starých Seveřanů: 1. Caesar, c. 53 BC (Galie); 2. Strabón, c. 7 BC (Amaseia); 3. Tacitus, 98 AD (Řím); 4. Suetonius, 121 AD (Řím); 5. Vimose, c. 160–300 AD; 6. Pietroassa, c. 300–400 AD; 7. Gallehus, c. 400 AD; 8. Kragehul, c. 400–500 AD; 9. Lindholm, c. 500(?) AD; 10. Jordanes, c. 551 AD (Konstantinopol); 11. Řehoř z Tours, c. 575–594 AD; 12. Adam Brémský, c. 1075 AD; 13. Saxo Grammaticus, po 1208 AD (Sjælland?); 14. Snorri Sturluson, c. 1220–1230 AD; 15. Básnická Edda, před 1270(?) AD; 15b. Grónská píseň o Atlim, 11. stol. AD; 16. Ibn Rusta, po 903 AD (Isfahán); 17. Ibn Fadlan, 922 AD (Bulgar); 18. Ibráhím ibn Jákúb al-Turtuší, po 950 AD (Hedeby).

Antické prameny

Caius Iulius Caesar - Zápisky o válce Galské - germánské zvyky jako značně odlišné od galských: "nemají druidy", "ani se příliš nestarají o oběti", "za bohy uznávají jen ty, které vidí a kteří jim viditelně prospívají", jako slunce, oheň (Vulkán) a měsíc, o ostatních prý "ani neslyšeli" (VI/21); problematická věrohodnost - spíše politická agitka, vykreslování nepřátel jako stereotypních "barbarů", nekritické líčení "podivností" za hranicemi říše.

Strabón z Amaseie - Geografika - popisuje kněžky a věstkyně Kimbrů (VII/3) jako šedovlasé, bíle oděné s lněnými plášti a bronzovými opasky a bosé, měly obětovat zajatce na vyvýšené plošině a z jejich krve a vnitřností věštit a číst proroctví, během bitev pak tyto ženy mají tlouct do kůží natažených na vozech a vytvářet tak strašlivý hluk.

Plútarchos z Chairóneie - Paralelní životopisy - v životopise Caesara (19) zmiňuje jak byla Ariovistova armáda zneklidněna proroctvími jejich "svatých žen", které sledovaly víry v řekách a hledaly znamení v zákrutech a šumění vodních toků a varovaly Ariovista, aby nebojoval před novem.

Suetonius - Životopisy dvanácti císařů - zmiňuje ženu z kmene Chattů, která předpověděla Vitteliovi Germanicovi, že bude vládnout dlouho a pevně, ale jen pokud přežije své rodiče (IX/14), jiný věstec z Germánie zase měl z pozorování blesků předpovědět smrt císaře Domitiána, krátce před jeho vraždou (XII/16).

Publius Cornelius Tacitus - Germánie neboli O původu a poloze Germánů - zřejmě nejobsáhlejší a snad i "nejspolehlivější" z antických zdrojů, všichni Germáni prý svůj původ odvozují od boha Tuistona, jeho syna Manna, a dělí se podle Mannových synů na Ingaevony, Hermiony a Istaevony (původně mohlo být více kmenů), jména Germánie a Germáni jsou nová a přisvojená (2);

Zmiňuje svébskou bohyni Nerthus - posvátný háj na ostrově, jízdá bohyně po kraji v zakrytém voze a její koupel v jezeře, spojená s obětí otroků (40), "božská dvojčata" Alkové, jimž má sloužit kněz v ženském rouše (43); údajné uctívání Merkura, Herkula, Marta, Isidy a Odyssea (3, 9) - tradičně považováno za *interpretatio romana* pro germánská božstva Wodana, Donara, Tíwa a Friggy, místní verze Nerthus nebo Nehalennie pro Isidu, mohlo se ale jednat o importované nebo synkretické kultury v pohraničí; i v případě původních G božstev je tato asociace nejistá - nevíme na základě jakých atributů či vlastností tyto příměry vznikly.

Zmiňuje také existenci kněží - měli zajišťovat kultovní úkony a věštby týkající se celé obce, "domácí" kult a věštby pak zajišťovali otcové rodin, kněží také dohlíželi na společenský řád a měli soudní i trestní pravomoci (7, 10-12); velký význam přisuzován věštbám a věštkyňám (3, 8-10), popis pohřebního ritu (27), konstatuje že G nestaví svým bohům chrámy, ani je nezobrazují v lidské podobě; za kultovní místa jim slouží posvátné háje a božstva představují "sošky zvířat" a jiné symboly (7, 9, 39);

Ammianus Marcellinus - Dějiny římské říše - zmiňuje roli krále ("hendinos") u Burgundů, který je sesazen, jestliže "zakolísá válečné štěstí nebo země odepře hojnou úrodu", nejvyšší kněz ("sinistus") je naopak ve svém úřadu natrvalo a není vystaven žádným nebezpečným zvrátům (XXVIII/5, 14).

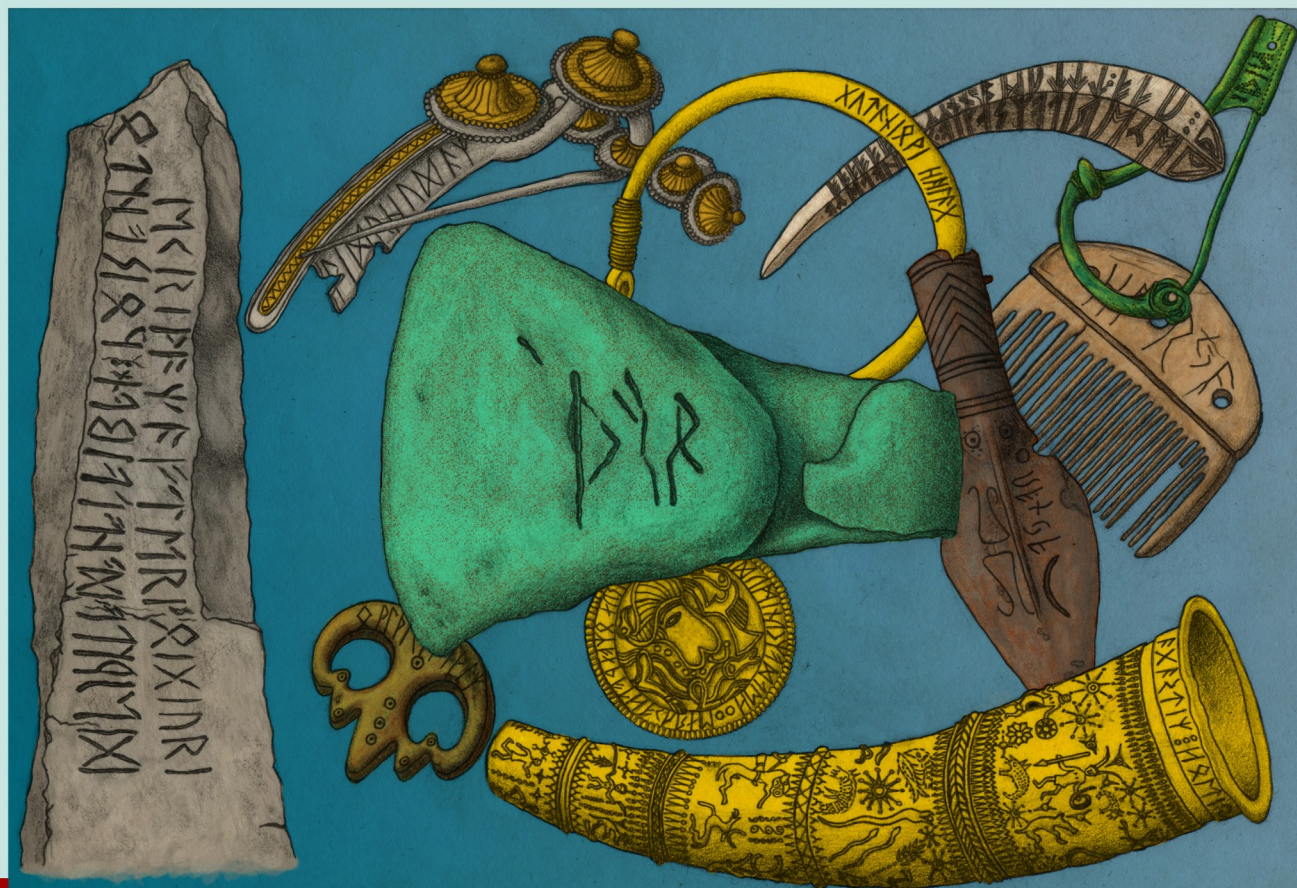
Runové nápisy

“Starší futhark” se vyvinul ze severo-etruského (přilba z Negau) nebo příbuzného staro-italického písma, nejstarší dochované nápisy jsou z doby ca. 150 AD (starší z Meldorfu - spíše “proto-runy”), používal se zhruba po přelom 8. a 9. stol. (déle přežívá na severu),

ƿ	ᚋ	ᚑ	ᚖ	ᚕ	<	×	ᚢ
ᚏ	ᚦ	ᚎ	᚛	᚞	ᚗ	ᚢ	᚛
ᚨ	ᚱ	ᚓ	ᚦ	ᚢ	ᚩ	ᚨ	ᚨ

(F,U,Th,A,R,K,G,W
H,N,I,J,Ei/Ae,P,Z/R,S
T,B,E,M,L,NG,D,O)

*kámen z Tune, spona z Himlingøje, nákrčník z Pietroassy, závěsek z Lindholmu, spona z Meldorfu, sekerka z Hainspachu-Lipové, kopí z Dahmsdorfu, hřeben z Vimose, kování z Thorsbergu, brakteát z Tjurkö, roh z Gallehus.

Na starší futhark navazují anglo-saský futhorc (ca. 400 - 1066?) a staroseverský mladší futhark (ca. 800 - 1100 + navazující “lidové systémy”)

Pokračuje rytí run do movité hmotné kultury, více se také rozvíjí rytí do kamene a nemovitých památek a architektury - hrobky, sarkofágy, památníky / náhrobky, kříže (zejména v Británii delší soužití s křesťanskou kulturou), více používány jako “standardní” písmo - širší využití, také na pergamenu

skandinávské nápisy, obvykle na runových kamenech, jsou většinou upomínkou a oslavou významných událostí, nebo významných či zesnulých osob, některé mohou odkazovat na mýty či mytologické motivy

kámen z Rök (rané 9. stol.)

schránka z Auzon (též “franská schránka”), 8. stol.

ƿ	ᚢ	ᚦ	ᚷ	ᚱ	ᚨ	ᚨ	ᚦ								
feoh - f wealth	ur - u aurochs	ðorn - þ thorn	os - o god?	rad - r riding	cen - c torch	gifu - g gift	wyn - w joy	hegel - h hail	nead - n plight						
ᚱ	*	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ						
is - i ice	gear - j harvest	eoh - ī yew tree	peorð - p ?	ilx - x elk's?	sigel - s sun	ti/tir - t Tiw?	berc - b birch tree	eh - e steed	man - m man						
ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ	ᚱ						
lagu - l lake	ing - ŋ Ing	dæg - d day	eþel - æ estate	ac - a oak tree	æsc - æ ash tree	yr - y ?	ear - ea gravesoil?	calc - k ?	gar - g spear						
ƿ	ᚢ	ᚦ	ᚷ	ᚱ	ᚨ	ᚨ	ᚦ	ᚨ	ᚦ						
ƿ	ᚨ	ᚦ	ᚱ	ᚨ	ᚨ	ᚦ	ᚨ	ᚦ	ᚨ						
f	u	þ	a	r	k	h	n	i	a	s	t	b	m	l	r

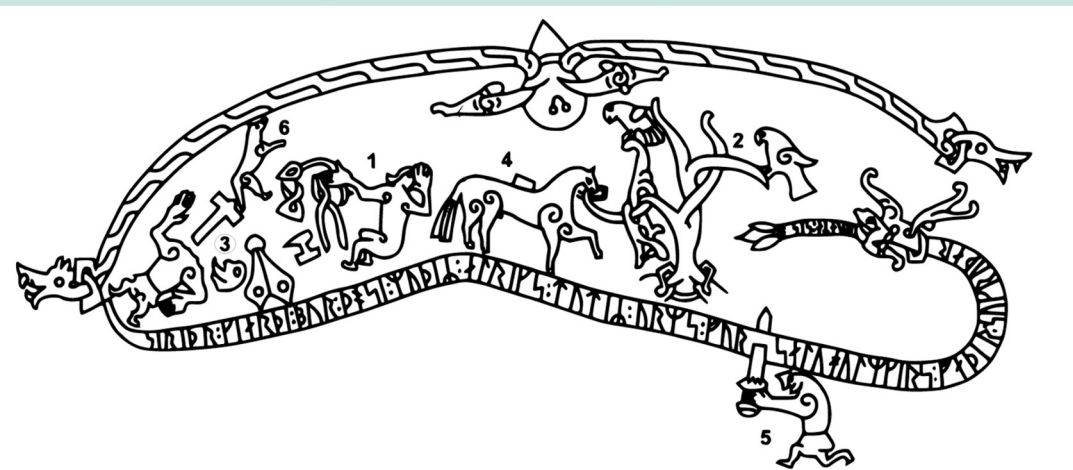

Skårby I - jižní Švédsko (Skåne), 1. pol. 11. stol., zobrazení “lva”

-Káulfr ok Autir þeir settu stein þenna eptir Tuma, bróður sinn, er átti Guðissnapa
“Kálf a Autir postavili tento kámen na památku Tummy, jejich bratra, který vlastnil Gudissnapi”

Ramsund - jeden z (asi) devíti tzv. Sigurdových kamenů - zobrazují výjevy z legend o Sigurdu Völsungovi, V Švédsko, 2. pol. 10. stol. (nápis samotný s ní nesouvisí)

-Sigríðr gærði bro þasi, moðir Alriks, dottir Orms, for salu Holmgæirs, faður Sigrøðar, boanda sins. -“Sigríd, Alríkova matka, dcera Orma, postavila tento most za duši Holmgeira, otce Sigruda, jejího manžela.”

K runovým nápisům:

LOOIJENGA, J. H. 1997: Runes around the North Sea and on the Continent AD 150-700; texts and contexts. Groningen.

FISCHER, S. 2005: Roman imperialism and runic literacy: the westernization of Northern Europe (150-800 AD). Aun 33. Uppsala.

PIROCHTA, D. 2005: Co víme o severozápadní Germánštině? Rukopis doktorské práce. Brno.

Korpusy a databáze:

<https://www.nordiska.uu.se/forskn/samnord.htm>

<https://app.raa.se/open/runor/search>

<https://rundata.info/>

Středověké křesťanské prameny

Jordanes - Getica - "převyprávění" rozsáhlejších a nedochovaných dějin Gótů od Cassiodora, směsice mytologických, etnografických a (snad i) historických výpovědí a populárních legend o Gótech, zde ztotožňovaných s Gety, Dáky nebo Skýty - problematické, často asi popisuje "ne-Germány", jinde spíše vychází z tradičního antického obrazu pohanského N Germánů - věštění a losování před důležitou volbou (VII/50), volba králů a kněží z urozených vrstev (V/40), uctívání významných předků a úspěšných vojevůdců jako "polobohů" (VI/48, XIII/78), uctívání "Marta" (kterého považovali za svého předka) krutými rituály - oběti zajatců, podíl z kořisti a věšení zbraní nepřátel ze stromů (V/41)

Řehoř z Tours - Dějiny franské říše (ca. 591) - Frankové mají za idoly lesy, vody, ptáky, zvířata a jiné živly, které uctívají jako bohy a obětují jim (II/10), přetrvávající víra ve věštění (i s použitím bible) a důvěra prokazovaná věštkyním i mezi již pokřtěnými Franky (V/14, VII/44), aktivity čarodějů - vybavení falešnými relikviemi, bylinami, kostmi myší a krtků a drápy a sádlem medvěda (IX/6);

Podobné zprávy o přetrvávajícím dvojvěří, idolatrii a "čarodějnictví" u, nyní již formálně pokřtěných, germánů se můžeme setkat také u **Bedy Ctihodného** (Historia ecclesiastica gentis Anglorum II/15, III/22, IV/27) nebo v raných germánských zákonících (např. Lex Salica. XIX; Edictus Rothari 376)

Životopis sv. Bonifáce (Vita Bonifatii auctore Willibaldi) - měl skácet velký "Jupiterův dub" (zasvěcený Donarovi?) v Gaesmere (Fritzlar; 6), později byl ale zabit Frísy, kteří pak získanou kořist - knihy a relikvie - rozházeli po polích, naházeli do bažin nebo poschovávali na různá jiná místa (8).

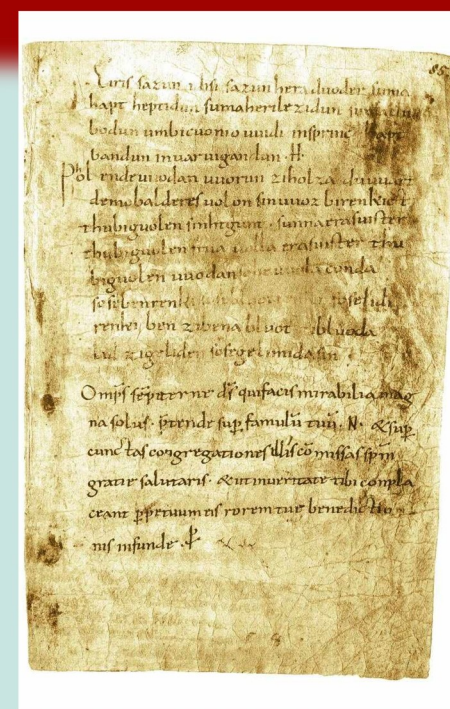
Merseburská zaklínadla - dvě “kouzla” zapsaná na volné stránce v teologickém rukopisu z Fuldy, 9. až 10. stol.,

*Eiris sazun idisi, sazun hera duoder;
suma hapt heptidun, suma heri lezidun,
suma clubodun umbi cuoniouuidi:
insprinc haptbandun, inuar uigandun.*

“Jednou se sesedly Dísy, sedly sem a tam a tam, Jedny sepnuly pouta, jedny ochromily vojsko, Jedny uvolnily posvátná pouta: Unikni z pout, uteč nepřátelům!”

*Phol ende uuodan uuorun zi holza.
du uuart demo balderes uolon sin uuoz birenkit.
thu biguol en sinthgunt, sunna era suister;
thu biguol en friia, uolla era suister;
thu biguol en uuodan, so he uuola conda:
sose benrenki, sose bluetrenki, sose lidirenki:
ben zi bena, bluet zi bluoda,
lid zi geliden, sose gelimida sin!*

“Phol a Wodan jeli do lesa. Tu se stalo Baldrovu koni, že si vymknul nohu v kotníku. Tu ho zařekla Sinthgunt a Sunna, její sestra. Tu ho zařekla Frija a Volla, její sestra, tu ho zařekl Wodan, který uměl uzdravovat, jak vymknutí nohy, tak výron krve, tak vykloubení údu: kost ke kosti, krev ke krvi, úd k údu, jako by byly slepené!”

Adam Brémský - Činy biskupů hamburského kostela - ca. 1080, využívá jiných středověkých i antických děl a zpráv údajných očitých svědků, pasáž o víře Sasů před jejich konverzí (I/7) přejímá z díla Rudolfa Fuldského, která je z větší části opisem z Tacitovy Germánie, doplněným o výroky, že Sasové byli od přírody "oddaní kultu démonů" a uctívali listnaté stromy a prameny, také měli uctívat velký vztyčený kmen zvaný Irminsul, tedy "sloup vesmíru", který prý vše podpírá; biskup Egin - měl "rozbít také na kousky pověstný obraz Frikka" (IV/9); o Švédech píše (IV/22), že kdykoli se v boji ocitnou v nesnázích, vzývají pomoc jednoho z mnoha bohů, které uctívají a po vítězství se mu zasvěcují a vyzdvihují ho nad ostatní, všechny soukromé záležitosti mezi barbary se řeší pomocí losování, ale "i ve veřejných záležitostech jsou zvyklí žádat o odpověď demony"; popis pohanského chrámu v Uppsale, "svatyně zhotovené ze zlata" v níž měli být uctívány modly Thora, Votana a Frikka, ale také "lidé, kteří se stali bohy" a kterým byla za jejich ohromné činy přisouzena nesmrtelnost (IV/26), poblíž chrámu se dále nacházely pramen a velký strom, kde kněží konali pohanské oběti, jednou za devět let se pak v Uppsale konala velká slavnost všech švédských provincií, kde mělo být obětováno a pověšeno na strom 72 živých tvorů (9 x 8), mezi nimi také 9 lidí (IV/26-27)

Saxo Grammaticus - Činy Dánů, ca. 1216, prvních 9 knih hlavně historizující převyprávění legend a mýtů, na rozdíl od kronik kontinentálních Germánů je ovšem založeno převážně na severských ságách a inspirace z antických a bibličních příběhů je zde minimální; mnohé z příběhů, které se objevují u Saxona pak známe také z jiných dochovaných verzí severských ság a skaldské poezie, včetně eddických sbírek, jimž se první polovina Saxonova díla obsahem (ovšem ne formou) podobá; obsahují také popisy některých kultovních, věšebních a magických praktik a odkazy na nadlidské bytosti, které, i kdyby neodpovídaly středoevropské realitě v době římské, mohou odkazovat na předkřesťanské způsoby vnímání a chápání světa germánskými etniky v kontextu každodenního života

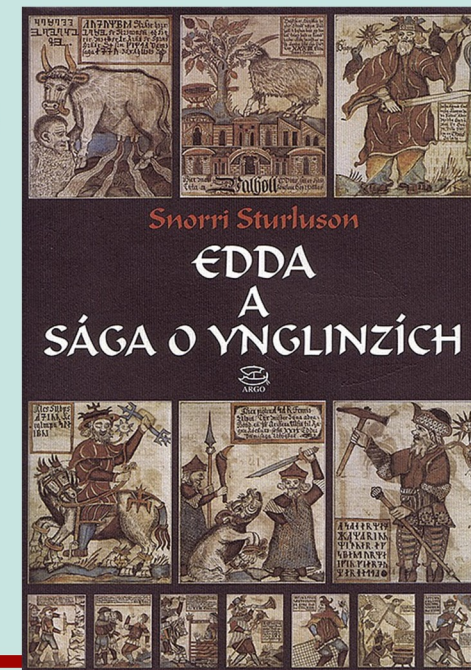
Básnická Edda - též "Starší" nebo "Saemundova" Edda, asi 1. pol. 13. stol., sbírka staroseverských básní sestavená na Islandu neznámým editorem, autorství, datace ani místo vzniku jednotlivých básní není známo, stejně tak ani doba po níž byly tyto básně tradovány ústně, než byly zaznamenány, ani jakými změnami během této doby prošly; nejstarší události a postavy zde zmíněny spadají do 4. stol., nejmladší z básní pak vznikly zřejmě až ve 12. stol., územní rozsah pak zahrnuje severní, západní i střední Evropu, Island a Grónsko;

Obvykle chápána jako základní zdroj poznání staroseverské mytologie; pro poznání kultu ale neposkytuje tolik informací, chybí kontext, nakolik byly rekonstruovaná mytologie a světonázor reflektovány v běžné denní praxi

Písně mytologické: Vědmína píseň, Výroky Vysokého, Baldrovy sny, a dal.,

Písně hrdinské: Píseň o Völundovi, Zlomek písně o Sigurdovi, Grónská píseň o Atlim, a dal.

Prozaická (Snorriho) Edda - **Snorri Sturluson**, kolem roku 1220, sestavené jako mytografická příručka pro severské básníky, úvodní část se zabývá původem severských bohů, který je, historizujícím a racionalizujícím způsobem křesťanských autorů pojmán jako dějiny lidských historických osobností, další tři části (Gylfaginning, Skáldskaparmál a Háttatal) pak podobným způsobem osvětlují různé aspekty severské mytologie, které se projevují ve skaldské poezii (například v podobě *heiti* nebo *kenningů*) a s nimiž by proto měli být seznámeni severští básníci; informativní pro přehled mytologie a světonázoru, ale dost pozdní, ovlivněná středověkou křesťanskou učeností a "násilnou" kompilací - snaha uměle sjednotit různorodé až protikladné tradice z různých dob a míst

heiti - básnické pojmenování, epitetum (oř, hřebec - kuň, *jór* - *hestr*), některé mohly souviset s tabu na “skutečné” jméno např. u božstev - Ódinn jako “Vysoký”, “Šedý vous”, “Jezdec” apod., obvykle jednoduché, jednoslovné pojmy, archaismy apod.

kenning - básnický opis, metafora, víceslovná fráze odkazující na kulturní (někdy mytologické) koncepty, např. *leiknar hestr* (“oř obryně/čarodějky”) = “vlk”; někdy i komplikované složené kennings: *grafvitnis dúnn* – “grafvitního poduška” – *grafvitnir* - „vlk hrobů“ či „zavrtávající se vlk“ - jméno mytického hada nebo opis pro hada obecně, poduška hada (draka) = “zlato”

Skaldská poezie - *skald* - severský “bard”, dvorní pěvec a básník, často ve službách velmožů a králů, mnoho známe jmény, ale od některých se nedochovala žádná díla, nejstarší z 9. stol. - Bragi Boddason, Þorbjörn Hornklofi, Þjóðólfr z Hvinu; obvykle oslavné písně na významné (historické) osobnosti a události, poměrně časté asociace s bohy a “nadpřirozenými” postavami či mytologickými koncepty (původ hrdinů, králů, “božská” intervence, používání čar apod.) Aliterativní verš a rytmické metrum (*dróttkvætt*, také starší *fornyrðislag* a zpěvné *ljóðahátt*), původně asi součást dramatických vystoupení u příležitosti oslav, pohřbů a jiných ceremonií, spíše než prostých přednesů (výzkum Terryho Gunnella);

záznamem událostí ze života svých benefaktorů fungovali skaldi také jako kronikáři - královské, legendární či rodinné ságy a kroniky často obsahují skaldské básně nebo jejich úryvky - např. Snorriho *Heimskringla*, sága o Ynglingzích, sága o Völsunzích, sága o Ragnaru Loðbrokovi, adal.

K severským pramenům:

Ladislav Heger, Helena Kadečková - české překlady eddické literatury a ság - použitelné, někdy je ale umělecká kvalita překladu upřednostněna před “přesností” či “doslovností”

Jan Kozák, Jiří Starý - o něco přesnější

zahraniční:

Margaret Clunies Ross, E. O. Gabriel Turville-Petre, John R. R. a Christopher Tolkien, Terry Gunnell

Skaldic project (online):

<https://skaldic.abdn.ac.uk/db.php>

<https://skaldic.org>

- použitelné pro hledání veršů, heiti, kenningů, jmen apod.

více k mytologii:

Raymond I. Page, Else Mundal, Clive Tolley, Jan de Vries, Rudolf Simek, Hilda Ellis Davidson

Arabské prameny

Ibráhím ibn Jákúb al-Turtúší (Abrahám ben Jákób) - popis tržní osady v Haithabu (Hedeby) ca. 965, “...obyvatelé uctívají Síría vyjma nemnoha křesťanů, kteří tam mají vlastní kostel”; “...obyvatelé konají slavnost, kde se shromáždí, aby uctivali svého boha a jedli a pili, každý kdo porazí obětního berana, vola, kozla či vepře, vztyčí u brány svého domu kůlu a přiváže na ně poražené zvíře, aby lidé věděli, že obětuje k poctě bohu.”

Ahmad ibn Fadlan (ibn al-‘Abbās ibn Rāšid ibn Ḥammād) - bagdádský vyslanec k povolžským Bulharům - výprava z let 921 - 922 (*Risāla* - “deník / zápisky” z cest), během cesty měl být svědkem lodního pohřbu významného velmože povolžských vikingů - Rusů (روس - Rūsiyyah), přikládá jejich popis;

“jejich těla byla od špiček prstů až po krk pokryta množstvím stromů, figur a podobných kreseb” (asi tetování);

...jakmile jejich lodi vpluly do tohoto kotviště, vystoupil každý z nich na břeh, nesa s sebou chléb, maso, cibuli a nabit (pravděpodobně pivo) a zamířil k vysokému dřevěnému kůlu, který má tvář podobnou člověku, kolem tohoto kůlu stojí malé figury a za nimi opět velké kůly, zasazené do země, každý z mužů si lehl před velkým kůlem na zem, řka: "O, můj pane, přišel jsem z daleka s tolika a tolika dívkami a tolika sobolými kůžemi," načež vyjmenuje všechny druhy zboží, které přivezl, "nyní ti přináším tuto oběť", potom položí ke kůlu to, co má s sebou, "Prosím, pošli mi obchodníka, který má mnoho denárů a dirhamů a který ode mne bude kupovat tak, jak si přeji, a který nebude odporovat tomu, co já říkám."

...pak všichni odejdou, když některému obchod nejde a čas plyne, vrátí se k soše s dalšími dary, když má i potom obtíže, přinese obětní dar každé z malých sošek a prosí je o přímluvu, říká: "toto jsou manželky, dcery, synové našeho pána." pak padne na kolena před každou z nich, prose ji, aby byla jeho přímluvčím, a pokořuje se před ní, když jde obchod dobře pak praví: "Můj Pán ukojil mé potřeby, nyní je mojí povinností se mu odvděčit", pak obětuje kozy nebo dobytek, něco z jejich masa rozdává jako almužnu, zbytek položí mezi velké kůly a malé dřevěné sošky kolem, hlavy dobytka a koz připevní na vysoké kůly, když se setmí přijdou psi a všechno sežerou, obchodník pak praví: "můj Pán je jistě se mnou spokojen a snědl mé obětní dary"

...mrtvé otroky nechávají na pospas psům a dravým ptákům, chytí-li zloděje pověsí jej na vysokém stromě a nechají tam, až ho vítr a nepohoda rozervou na cáry; ... král nikdy nesestupuje z trůnu